

The wild ones

Kamrater bland motorcyklar

Motorcykelkriget är ett faktum. Det mördas på vägar och klubbhus bombas. Vad ligger bakom allt detta? Handlar det om organiserad brottslighet, narkotikamarknader, prostitution? Är skälen de gamla vanliga, de "rationella", som rör pengar och profit? Nej, den etnografiska forskningen pekar åt ett annat håll. Bikerns värld är inte vår, den är inte strukturerad efter det moderna samhällets normer. I vår värld framstår det som obegripligt att likvidera någon som hämnd för att han skymfat klubbens emblem eller för att han trängt sig in på klubbens stamkrog. Sådant tillhör det övervunnet förflutna, möjligen feodalismens barbari, men absolut inte vår upplysta demokrati. Kan det förflutnas mystiska ritualer komma tillbaka i en krackelerande senmodern välfärdsstat? Bikerkulturen visar att det är möjligt – eller?

Under senare tid har vi via medierna bombarderats med allt brutalare bilder från ett allt intensivare krig mellan motorcykelklubbarna Hell's Angels och Bandidos. När inte rivaliteten mellan dessa outlawklubbar skapar rubriker har kvällstidningarna en ousinlig förmåga att finna förseelser som kan blåsas upp och bli till utgångspunkt för alarmerande löpsedelar. Bikervärlden och "mc-relaterad brottslighet" säljer lösnummer. Pressen älskar och vårdar sina outlaws. Fenomenet är inte nytt. I år är det femtio år sedan världen för första gången fick upp ögonen för de stammar av asfaltindianer på kromade järnhästar som numera går under beteckningen outlaw bilvers. Det var närmare bestämt den 4:e juli 1947. Den sömniga småstadshålan Hollister i södra Kalifornien hade i ambitionen att modernisera sitt nationaldagsfirande bjudit in de amerikanska motorcyklisternas centralorganisation (AMA) för att låta denna förening arrangera en mc-tävling. Ingen, inte ens stadens sju poliser, hade någon som helst föräning om den invasion som denna dag för alltid skulle placera Hollister på kartan. Legenden säger att omkring femhundra icke AMA-an slutna unga män på lika många smattrande motorcyklar helt enkelt tog över staden. Man körde in med sina hojar på barerna, man söp och slogs och gav sig inte av förrän nationalgardet anlände dagen därpå.

Händelserna fick stort utrymme i medierna. Den bild de stora amerikanska bildmagasinen gav blev startskottet för en stämplings och stigmatiseringsprocess av unga, skinn och jeansklädda män på motorcyklar som alltjämt pågår. Motorcyklisten som avvikare och rebell var naturligtvis som klippt och skuren för kulturindustrins drömfabriker. Hollywoodproducenten Stanley Kramer, som läst om Hollister i Harper's Magazine, tog också sin utgångspunkt i denna händelse när han 1953, med Marlon Brando i huvudrollen, gjorde filmen The Wild One.

Efter upploppen i Hollister kände sig AMAs ordförande tvingad att gå ut och förklara att 99 procent av alla mc-åkare var "hederligt och anständigt folk". Kvar blev en procent. Män som varken var hederliga eller anständiga och som genast tog tillfället i akt att använda sig av symboliken. Så föddes begreppet "enprocentare" som synonym till outlaw.

Bikerkulturen som motkultur

Ett av de mer tongivande mc-gäng som var med i Hollister kallade sig Booze Fighters. Delar av

denna gruppering var året därefter, tillsammans med bland andra The Pissed of Bastards of Blomington, med om att i San Bernardino bilda Hell's Angels, den mest beryktade av alla "Harley tribes". Från att fram till 1965 varit mer eller mindre okända utanför Kaliforniens gränser har dessa änglar utvecklat ett världsomspännande nät av "chapters". Sedan en tid tillbaka är de som bekant också etablerade i Sverige. Om tiden i mitten av 1960-talet har journalisten och författaren Hunter S Thompson publicerat det mest initierade och förmodligen också mest spridda arbetet om änglarna, Hell's Angels: The Strange and Terrible Saga of the Motorcycle Gangs. Här formas grunden för den bikermytologi som några år senare kom till uttryck i filmer som Easy, Rider. Thompsons romantiserade porträtt av Hell's Angels måste delvis läsas mot bakgrund av den smekmånad som vid denna tid rådde mellan änglarna och beatförfattare som Allen Ginsberg och Neal Cassady och 'mushbrain intellectuals' à la Ken Kesey och Richard Alpert. Sonny Barger, Hell's Angels legendariske ledare, framstår i Thompsons bok i det närmaste som en av alternativrörelsens många ideologer. Men det dröjer inte länge förrän alliansen mellan hippies och Hell's Angels bryts upp. När man ger sig på vietnamdemonstrationer, efter löften från polisen om att få loss medlemmar ur häktet, börjar det naturligtvis knaka i fogarna. Den definitiva brytningen sker vid Stoneskonserterna på speedwaybanan i Altamont 1969. Hell's Angels var inhyrda som scenvakter och en ängelknivdödar - samtidigt som Keith Richards matar ut ackorden till Sympathy for the Devil - en åskådare som i en tumultartad situation plockar fram en pistol.

Hell's Angels är prototypen som i princip alla andra outlawklubbar måste förhålla sig till. I detta förhållande ligger förmodligen också en del av förklaringen till de stridigheter mellan olika grupper, som på senare år haft en så framträdande plats i mediernas bevakning. Tittar vi, också i ett internationellt perspektiv, tillbaka på mediernas bilder av bikern så är det möjligt att urskilja tre utvecklingsfaser. På 1950-talet var bikern en underklassrebell som vände ett oförstående samhälle ryggen. Under 1960 och 70-talen speglades bikervärlden i medierna som en sexuellt perverterad subkultur med starka inslag av våld och droger. Det är först under 1980-talet, med början i USA och Canada, som bikervärlden i pressen allt mer tonar fram som en del av den internationellt organiserade brottsligheten, som en ny maffialiknande struktur med narkotika, prostitution, slavhandel och död som sina verksamhetsområden.

Den som mer än någon annan bidragit till att ge näring åt denna bild är förmodligen den kanadensiske journalisten Yves Lavigne. Han har publicerat flera böcker i ämnet. I Hell's Angels "Three Can Keep a Secret If Two Are Dead" (1987) har han för avsikt att inte bara visa hur änglarna utvecklats till en kriminell sammanslutning och hur denna är strukturerad. Han går igenom hela ledarskiktet av brottsligt belastade outlawgrupperingar - förutom Hell's Angels också Bandidos, Pagans och Outlaws - och diskuterar deras olika kriminella och bestialiska specialiteter. Hela boken är fylld med snaskiga detaljer och alla de i medierna förkommande föreställningarna om outlawbikern som pervers, blodtörstig och psykopat bekräftas - "The taste of blood makes killing easy for many Angels". För varje akademiskt skolad läsare framstår Lavignes bok som tendensiös. Han radar upp påståenden sida upp och sida ner, men man undrar varifrån han hämtar sin information eftersom det i princip saknas källhänvisningar. Hans anspråk är sociologens eller etnologens, hans metod, begreppsvärld och språk är kvällstidningsjournalistikens. Man kan undra vilka kriterier på trovärdighet och vederhäftighet de har som världen runt bjuder in Lavigne som expert på motorcykelkulturen.

Motorcykeln som symbol

I Sverige finns ca 120 000 motorcyklar. De flesta motorcyklister är oorganiserade helgåkare eller tillhör det så kallade touringfolket. Det finns omkring 500 touringklubbar runt om i landet.

Motorcykeln var länge, framför allt ekonomiskt, ett alternativ till bilen. Men idag när det inte är någon prisskillnad mellan en tung mc och en bil framstår valet av mc som irrationellt, speciellt i ett klimat som vårt där den bara går att använda under sommarhalvåret. Men motorcykeln är idag inte primärt ett transportmedel utan ett symboliskt laddat redskap för upplevelser och identitetsskapande. För soloåkarna och touringfolket är motorcykeln en hobby och ett fritidsnöje, de är helt vanliga medborgare som gillar att köra hoj.

För bikern är motorcykeln betydligt mer än ett fritidsintresse, den utgör det mest centrala objektet i den kultur han tillhör, en tillhörighet som har ett avgörande inflytande på hela hans liv och hans identitet. Just det - han, bikervärlden är en manlig värld. I bikerklubben kan inga kvinnor bli medlemmar. Den är ett slutet, privat brödraskap med stark sammanhållning. I Sverige finns mellan 70 och 80 sammanslutningar av denna sort, de så kallade ryggmärkes eller ryggsköldsklubbarna. Enligt polisen är ett oroväckande stort antal av dessa kriminella. Det är också runt dessa klubbar som bikerkulturens hårda kärna är formerad. Klubbarna som ingår i denna kallar sig för outlaws eller enprocentare. De tongivande bland dem i den skandinaviska bikervärlden är Hell's Angels och Bandidos samt deras vidhängande sympatisörs och supporterklubbar. Men de flesta biker- eller ryggmärkesklubbar lever sitt eget liv utan koppling till varken änglar eller banditer. Att vara outlaw innebär ett avståndstagande till samhället man lever utanför lagen, man är fredlös. Men fredlös konnoterar också en utsatthet. Det är också så man upplever sin situation, som utsatt för förföljelse från polis och andra myndigheter. Historikern Sammy Kent Brooks hävdar i *The Motorcycle in American Culture* (1975) att begreppet outlaw i detta sammanhang har sitt etymologiska ursprung i den amerikanska cykelsportens barndom då tävlingscyklister var sammanslutna i *The League of American Wheelmen* (LAW). De cyklister som ägnade sig åt att arrangera och köra av LAW ickesanktionerade cykellopp blev stämplade som out-LAW.

Bikerkulturens etnologer

I den samhällsdebatt som följt med bikerkulturens utveckling är det inte svårt att läsa av den blandning av moralisk panik och kittlande fascination som följer med alla kulturella fenomen som i mediernas framtoning kretsar runt droger, anarki, kriminalitet, sexuella perversioner och våld. Märkligt är att det trots bikerkulturens omfattning, bara i Nordamerika finns mer än 1000 outlawklubbar, och trots det stora intresset från samhället finns så få vetenskapliga studier. Bikerkulturen är jämfört med andra subkulturer i det närmaste etnografiskt outforskad. I Skandinavien finns i dagsläget inte en enda doktorsavhandling i ämnet. Lars Lagergren, från Linköpings universitet, lär inom en inte allt för avlägsen framtid bli först ut på plan. Han har också publicerat ett par intressanta artiklar om den svenska motorcykelkulturens utveckling. Annars har det i bokhandeln ända fram tills helt nyligen inte funnits något på svenska för den som vill veta mer om bikern och hans värld. I slutet av förra året kom *Live to Ride - knuttar och ryggmärken*, skriven av Carl-Johan Charpentier som är fil. dr, författare och journalist. I den sista egenskapen har han gjort flera uppmärksammade reportage om Hell's Angels i Skandinavien och Europa. Dessutom är han biker. Det gör att han, som han skriver, är "part i målet". Visst ligger hans lilla bok på 140 glesa sidor långt från den akademiska avhandlingens krav på "vetenskaplighet". Den är inte, och har inte heller ambitionen att vara, en etnografisk studie.

Charpentier vill teckna en motbild, han vill informera och skapa förståelse för den kultur han själv tillhör. Språket är journalistiskt, rappt och effektivt och ger en insidervärld av bikervärlden. Han uppehåller sig bland annat kring hur man blir medlem i en ryggmärkesklubb. Oavsett om denna är en vanlig eller en outlawklubb ställs en hel rad, noga reglerade krav på den som aspirerar. Enda

sättet att komma in är genom att känna någon som redan är knuten till klubben. Den första tiden är en lärlingsperiod, man är 'hangaround' och skall visa för klubben hur seriös och tillgiven man är kulturens livsform. Under denna tid är man utan rösträtt men ålagd att göra olika mindre attraktiva arbetsuppgifter. Efter något år kan man sedan bli provmedlem eller 'prospect' för att sedan efter ytterligare något, år efter omröstning, eventuellt bli fullvärdig medlem.

Alla ryggmärkesklubbar har klubbhus och Charpentier beskriver arbetet och det inre livet genom att framför allt framhålla klubbens funktion som reservat, trygghet och manlig skruvar- och pilsnergemenskap. Han romantiserar men är inte okritisk till bikerkulturen, framförallt naturligtvis till det våld som förekommer mellan olika mc-gäng. Han är, skriver han, vanmäktig inför pansarskott och bilbomber. Det är helt i sin ordning att skriva en lättläst introduktion till bikervärldens normer, värderingar, gemenskap, koder och symboler. Men en svaghet med boken är just att han inte på djupet problematiserar konflikterna och uppgörelserna i mc-världen, på denna punkt blir Charpentier svaret skyldig. Han går emot teorierna om att det handlar om kontroll över marknader och territorier för droghandeln. Mot föreställningarna om organiserad brottslighet hävdar han att fejderna har sin rot i personliga motsättningar, brutna löften, kränkt heder osv. Men han går inte närmare in på, och han visar inte på några exempel, hur dessa antagonistiska processer startat och utvecklats.

Bikervärldens heraldik

Om detta har däremot den danske kultursociologen och kriminologen Joi Bay skrivit i olika sammanhang. Bay är ingen biker men han har levt i och forskat om bikerkulturen under flera år. Han har ännu inte publicerat någon samlad studie, däremot en lång rad intressanta artiklar. Bay hävdar att konflikter mellan olika mc-gäng i första hand handlar om symboliska uppgörelser, så är t.ex. bruket av ryggsköldar eller märken en anledning till denna typ av konflikt. Varje klubb i bikervärlden har en ryggsköld, den är klubbens emblem eller logo. Liksom gatu- och gängkulturer i alla tider haft sina klädkoder, färger, tatueringar och andra symboler så har bikergängens sina. Och liksom bråken i t.ex. Los Angeles gängvärld ofta har sin upprinnelse i att ett gäng bryter mot de oskrivna lagar om vilka 'colors' som är knutna till respektive gäng, så kan konfrontationerna i bikervärlden ofta förklaras av de stridigheter som kan uppstå runt olika identitets och auktoritetsmarkörer, och här intar ryggmärket en särställning. För att förstå detta måste vi titta lite närmare på sköldens betydelse och funktioner.

Bikers väst med påsytt ryggmärke ingår i ett internationellt teckensystem, dvs dess grammatik är densamma världen över. Detta innebär att bikers från Göteborg kan läsa sköldar och västar som bärs av australiensiska bikers. Ryggskölden visar utöver klubbens logo, som t.ex. kan vara ett kranie med örning, också dess namn, hemort och färger. Västen och skölden är heliga och har i det närmaste en sorts totemfunktion i klubben. Konflikterna mellan olika klubbar handlar om rätten att använda färger, motiv, namn och ortsangivelse på sköldar och västar. När en klubb tagit ett motiv, ett namn eller en färgkombination kan ingen annan klubb använda samma eller liknande kännetecken utan att det uppstår strid om rättigheterna. I USA, Tyskland och andra rikt befolkade länder, där det är svårt att ha kunskap om alla klubbars symboler, går nyetablerade bikergäng ut i pressen och annonserar om sitt namn, sitt motiv och sina färger. Är det någon klubb som har något däremot får den höra av sig. Om så är fallet, och om man inte kan hitta en förhandlingslösning, kan denna konflikt sluta i våld. Konflikter kan också uppstå om rätten till hemortsangivelse. En del klubbar accepterar inte att andra klubbar har samma stad eller område som hemort. Ryggmärket blir då också en markör för hur stort klubbens territorium är, dvs. den visar var man befinner sig i bikervärldens egen hierarki. Den klubb som t ex anger Sverige på sin rygg är överordnad den som anger Skåne, men denna är i sin tur överordnad den klubb som anger Landskrona på sin. På samma

sätt som adelns vapensköldar var utformade efter en rad komplicerade regler har bikerkulturen sin egen heraldik.

Oskrivna lagar

Förutom ryggmärket har också västen i sig en viktig funktion i bikerns symbol och kommunikationssystem. Dess utsmyckning och "märken" signalerar klubbens status i kulturen och bärarens rang i klubben. På västen finns en rad emblem, förkortningar (från engelskan och för Bandidos spanskan) och andra typer av "gradbeteckningar". Om det i klubben t.ex. finns en 'sergeant of arms' så finns detta angivet på denna persons väst. Polisen har tagit denna beteckning till intäkt för bikerkulturens vapen och våldsfixering. Man menar att sergeant skall ses som en militär term och arms skall förstås som vapen i meningen skjutvapen. Men på engelska är beteckningen för den som är expert på heraldik och vapensköldar just 'officer of arms'. Ursprunget till bikerkulturens 'sergeant of arms', menar Joi Bay, knyter därför an till att någon i klubben har ansvar för att heraldikens lagar övervakas. På svenska skulle väl 'sergeant of arms' närmast motsvaras av ordensmarskalk eller ceremonimästare. Detta innebär naturligtvis inte att det inte skulle finnas vapen i vissa bikerklubbar, men det indikerar att bikerkulturen är mer komplex och sammansatt än vad som ofta framskymtar i medierna. Västen kan liknas vid ett visitkort. Den synliggör vem man är och avgör därigenom vem som skall visa respekt för vem, rangordningen är avgjord på förhand. Den som inte följer denna ordning utmanar de rådande maktförhållandena. En oförrätt mot en medlem är en skymf mot hela klubben. Mottot för en biker är detsamma som för den amerikanska infanterisoldaten 'death before dishonour'.

Från den etablerade samhällsmedborgarens horisont kan de mord som ägt rum i bikervärlden inte förklaras på annat sätt än att det måste finnas 'rationella' skäl, dvs. det måste handla om profit och pengar. Att likvidera någon som hämnd för att han skymfat klubbens emblem eller för att han trängt sig in på klubbens stamkrog framstår för oss som fullständigt obegripligt. Men, menar Joi Bay, bikerns värld är inte vår, den är strukturerad efter en annan logik, den styrs efter andra lagar än samhället utanför. Den etnografiska forskning som finns talar entydigt om att bikervärlden inte primärt handlar om att erövra ekonomiskt kapital. För att förstå denna kultur måste vi ha kunskap om den symboliska ordning, de lagar och normer som bär upp bikerkulturen. Det är först när vi utvecklat en sådan kunskap som det blir det möjligt att förstå hur individerna är invävda i denna kultur, först då blir möjligt att se hur denna värld utgör den första världen för dem. Förståelse för bikervärldens kulturella logik borde vara en av förutsättningarna för diskussionen om hur samhället skall bemöta våldet i bikerkulturen. Så är det inte.

Motorcykeln blir chopper

De mer omfattande studierna av bikerkulturen kommer från England, USA och Kanada. Den engelske sociologen Paul Willis' klassiska studie *Profane Culture* (1979) bygger på ett etnografiskt material han samlade in 10 år före det att boken publicerades och framstår därför idag som mer eller mindre passé. En annan brittisk studie är Warwicksociologen Ian Richard Harris' *Myth and Reality in the Motorcycle Subculture* (1986). Denna studie varvar internationella och övergripande historiska utblickar med närgången etnografi. Richards arbete är omfattande (700 s.) och han går mycket systematiskt tillväga. Han kartlägger, klagör och ger sammanhang.

Han hävdar t.ex. att bikerkulturens bruk av hakkors och andra nazisymboler har sitt ursprung hos de män som formade de första bikergrupperingarna i Kalifornien under andra halvan av 1940-talet.

Dessa grupper bestod av vilsna krigsveteraner med svårigheter att anpassa sig till ett normalt civilt liv. Armén sålde efter krigsslutet ut sitt överskottslager av Harley Davidson-motorcyklar till en billig penning. Många krigsveteraner köpte, men eftersom dessa cyklar i arméutförande inte var helt funktionella för civilt bruk byggde man om dem. Detta arbete bestod bland annat i att man 'chopprade', dvs. tog bort allt överflödigt (eng chop=hugga bort) samt att man målade och designade cykeln på ett högst personligt sätt. Dessa bikers motorcyklar, som kallas choppers, är uttryck för bikerns subjektivitet. En chopper är ett personaliserat fortkaffningsmedel. Den kaliforniska polisen och stora delar av allmänheten hade föga sympati för veteranernas ljuddämparlösa framfart. Dessa kände sig förföljda och för att inför offentligheten visa upp att man var medborgare värda att respekteras tog man på sig hjälmar och nazisymboler man erövat i kriget mot Tyskland. Dessa, menar Harris, skall ses som en sorts skalper eller troféer som de första grupperna av bikers använde sig av för att visa att man inte hade riskerat livet för Amerika på andra kontinenter för att sedan komma hem och behandlas som andra klassens medborgare. Thompson uppehåller sig också en del vid dessa symboler i sin bok, han menar att de inte skall ses som tecken på att de änglar han träffade var nazister, det var snarare ett sätt att utmana, provocera och visa utanförskap. Namnet på klubben kommer också från en person som under kriget varit bombflygare och då ingått i en besättning som kallade sig för Hell's Angels.

Vagabonden

Harris slår också hål på givna föreställningar om bikerkulturen som en uteslutande vit värld. I USA finns ett helt nationsövergripande nätverk av svarta bikerklubbar med namn som African Bandits och med en egen tidning, Black Biker. Den svarta bikerkulturen har också visat upp ett helt annat politiskt engagemang än sina vita bröder. Genom att delta i aktioner som 'justice and jobs' och genom att medverka i Jesse Jacksons valkampanj har man intagit en tydlig vänsterprofil. I Europa finns inga helsvarta klubbar men däremot enskilda svarta medlemmar. En av de största bikersamlingarna under senare år var begravningen i Windsor, England, av en svart Hell's Angelsmedlem som dödades av polisen.

Harris drar en hel rad intressanta paralleller mellan bikers och zigenare. I zigenarkulturen utgjorde hästen och vagnen på ett liknande sätt som motorcykeln ett högt värderat objekt. Inte enbart för att de var fortkaffningsmedel och därigenom viktiga för en kultur som byggde på mobilitet, nej de var av betydelse också för att de var konstverk med estetiska kvalitéer. Framför allt den rikt och personligt utsmyckade vagnen gav uttryck för ägarens fantasi och subjektivitet, den angav också status i gruppen. Den egenhändigt designade och med egna händer byggda motorcykeln är ett på ett liknande sätt uttryck för bikerkulturens specifika form för estetisk praxis, samtidigt som den bidrar till att markera ställning i kulturen.

Som outlaw är man per definition, liksom zigenarna, utanför samhället. Bikers och zigenare drabbas också på ett liknande sätt av samhällets avståndstagande och rädsla inför det som avviker från de igenkännbara kulturmönstren. En del av de problem bikern har i förhållande till samhället handlar om att det är en kultur som bygger på mobilitet. Går vi till polisrapporterna, menar Harris, är det bikerns rörlighet och polisens behov av kontroll som i stor utsträckning ligger bakom hans kriminalitet. Harris menar att ju starkare polisens 'flås i nacken är', desto starkare svetsas kulturen samman. Den inre dynamiken leder då till att bikerns heroiska föreställningar om sig själv som den siste frie individualisten i kamp mot samhällets konformism förstärks.

Brödraskap utanför lagen

Den mest genomarbetade bikerstudien är kanske ändå Daniel R Wolf's *The Rebels: A Brotherhood of Outlaw Bikers* (1991). Wolf är en kanadensisk antropolog som under ett antal år var medlem i bikerklubben *The Rebels*. Wolf tog sin utgångspunkt i kulturteori men efter hand som studien utvecklades tvingades han för att förstå drivkrafterna bakom såväl det individuella som det kollektiva sökandet efter en bikeridentitet också att vända sig till mer psykologiskt orienterad teori. Men Wolf har en brett upplagd approach. Vilka sociala skikt är det som söker sig till bikerkulturen? Hur är det vardagliga livet strukturerat? Hur ser den socialisationsprocess och de initiationsriter ut som gör en individ till outlaw? Vilka är de mest kännetecknande dragen för de mönster som utgör bikerkulturens symboliska ordning? Vilken plats har kvinnan i bikerkulturen? Hur ser konstruktionen av kön ut? Frågorna är många och Wolfs text är rik, framför allt genom sin väldokumenterade etnografi.

Hans teoretiska analys är grundad i en tämligen konventionell socialpsykologisk teoribildning där begrepp som alienation och identitet är centrala. Han sätter in motorcykelkulturerna i en samhälllig kontext kännetecknad av den sällsamma paradox som mycken modern samhälls- och kulturteori kretsar runt. I takt med att det västerländska samhället blir alltmer socialt utvecklat och teknologiskt kraftfullt så tenderar individen att bli allt mer övergiven och impotent. De traditionella och mer entydiga identitetsmönster som tidigare t.ex. var knutna till specifika klasskulturer och till givna former av maskulinitet och femininitet utgjorde naturligtvis begränsningar för den egna individualiteten. Men dessa mönster fungerade som stabiliserande och trygghetsskapande gjutformar för den enskildes identitetsarbete.

Idag är dessa mönster - genom den kulturella moderniseringen - utsatta för en erosionsprocess som lett till en ny form av osäkerhet. Identitet har blivit det nav runt vilket den moderna människans osäkra existentiella villkor kretsar. Den moderna sociologin talar om tribalisering, dvs. att samhället faller sönder i olika stammar som konstitueras genom populärkulturella, generationsbaserade, subkulturella, könspolitiska, etniska, religiösa och geografiska och andra "identitetspolitiska strävanden". Dessa tendenser är också skönjbara i Sverige. De homogiserande ambitioner som en gång kännetecknade den samhällsutveckling som styrdes av folkhemmets välfärdsvisioner har fått träda tillbaka för en utveckling som bär tydliga tecken på sönderfall. Outlawkulturens tillväxt är ett exempel på detta. När identitet inte längre är något man växer in i på ett i det närmaste naturgivet och ofreflekterat sätt tvingas individen ut i ett sökande. För en man kan detta leda till att han intresserar sig för den värld av gemenskap, kickar och utvaldhet som bikervärlden tillhandahåller. Den som blir biker tillhör i viss mening en elit. Som individ har han höjt sig över mängden genom att vägra gå in i de av konventionen styrda samhällliga rollspelen. Bikerkulturens etos och värderingssystem utgör också ett livssammanhang som är överskådligt, möjligt att förstå och som uppfattas som meningsfullt. Bikervärlden är entydig, den utgör ett sammanhang där man, till skillnad från i samhället utanför, dessutom är Någon.

En svunnen värld

Bikerkulturens symboliska bas finns i mötet mellan resterna av en utpräglat maskulin arbetarklasskultur och en hedonistisk, bohemisk ungdomskultur som stod på sin höjdpunkt under det sena 1960-talet. Frihet och oberoende är centrala värden. Arbete, pengar och kvinnor är nödvändiga ingredienser i livet, men som biker skall man inte vara bunden till något annat än sina bröder i klubben. Denna bindning indikerar naturligtvis ett regressivt drag. Fasthållande vid det redan kända och trygga går igen på olika nivåer i bikerkulturen. Dess normer och värderingar tillhör

en tid då rigida principer om ära, mod och fysisk styrka var de mest eftersträvansvärda av manliga egenskaper. Det moderna samhället kräver flexibilitet och anpassning till ständigt föränderliga villkor. Bikern håller fast vid ideal och normer som blivit överkörda av det postindustriella samhället.

Bikerns värld är en manskultur där en otidsenlig hantverks och yrkesstolthet utgör en central aspekt av synen på arbetet och den egna identiteten. De överdrivna machoidealerna avslöjar också en problematisk relation till och en anakronistisk syn på kvinnan. Bikerkulturens machism är, med psykoanalytikerns blick, uttryck för en uppblåst - kompensatorisk - maskulinitet. Utifrån psykoanalysen har denna typ av manlighetskonstruktion ofta sin grund i en djupt liggande, omedveten osäkerhet vad gäller det egna könet - en osäkerhet som kräver dominans i förhållande till det motsatta könet, men som också innebär hotfulla laddningar i förhållandet till personer av samma kön och som därigenom också rymmer inslag av homofobi. Dessa homoerotiska laddningar kommer till uttryck i bikerkulturens starka gemenskap och intima ritualer. Men eftersom de motiv och känslor som ligger till grund för dessa aspekter av kulturen hotar den maskulina identiteten tvingas man utveckla försvar mot dessa. Detta är en anledning till de homofoba och sexistiska inslagen i bikerkulturen. Inget kan vara mer kränkande än att få epitetet 'kärring' eller bög. Kanske skall denna kultur, med sina orgier i ett överdådigt falliskt symbolspråk - kraftfulla motorcyklar, pistoler, läder, krom och gängkulturer - och med rädslan för att möta kvinnan som ett jämbördigt och fritt subjekt, i främsta rummet ses som ett uttryck för ett restaureringsförsök av och försvar för en maskulinitet som inte längre är gångbar.

Ove Sernhede

Professor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet